

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 2.4.2008
COM(2008) 165 konč.

BELA KNJIGA o

odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES

{SEC(2008) 404
SEC(2008) 405
SEC(2008) 406}

BELA KNJIGA o

odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES

1. NAMEN IN OBSEG BELE KNJIGE

1.1. Zakaj bela knjiga o odškodninskih tožbah zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES?

Vsakemu državljanu ali podjetju, ki je utrpelo škodo zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES (člena 81 in 82 Pogodbe ES), mora biti omogočeno, da zahteva povračilo škode od strani, ki je to škodo povzročila. **Pravo Skupnosti žrtvam zagotavlja pravico do odškodnine**, kakor je potrdilo Sodišče Evropskih skupnosti v letih 2001 in 2006¹.

Kljub zahtevi po vzpostavitvi učinkovitega pravnega okvira, da se bo pravica do odškodnine tudi dejansko uveljavljala, in čeprav je v nekaterih državah članicah nedavno prišlo do določenega izboljšanja, **danes v praksi žrtve kršitev protimonopolnih pravil ES le redko dobijo odškodnino za škodo**, ki so jo utrpeli. Znesek odškodnine, kateremu se te žrtve odrekajo, znaša več milijard eurov letno².

Komisija je v svoji zeleni knjigi iz leta 2005 ugotovila, da so razlog za ta neuspeh **različne pravne in postopkovne ovire** v pravilih držav članic, ki urejajo odškodninske tožbe v protimonopolnih zadevah pred nacionalnimi sodišči. Te tožbe v protimonopolnih zadevah imajo številne posebne značilnosti, za katere tradicionalna pravila o civilni odgovornosti in postopkih pogosto nimajo rešitev. To povzroča visoko stopnjo **pravne negotovosti**³. Te posebnosti vključujejo zelo zapletene analize dejstev in gospodarske analize, pogosto nedostopnost in prikrivanje ključnih dokazov, ki so v rokah tožencev, ter pogosto neugodno razmerje med tveganjem in dobičkom za tožnike.

Trenutna neučinkovitost odškodninskih tožb zaradi kršitev protimonopolnih pravil se najboljše obravnava s kombinacijo ukrepov na ravni Skupnosti in nacionalni ravni, da se doseže učinkovita minimalna zaščita pravice žrtve do odškodnine v skladu s členoma 81 in 82 v vsaki državi članici ter enakovredni pogoji in večja pravna varnost po vsej EU.

Evropski parlament⁴ je skupaj z drugimi zainteresiranimi stranmi sodeloval pri ugotovitvah iz zelene knjige in pozval Komisijo, naj pripravi belo knjigo skupaj s podrobnimi predlogi za odpravo ovir za učinkovite odškodninske tožbe zaradi kršitev protimonopolnih pravil.

¹ Zadeva C-453/99, *Courage in Crehan*, [2001] Recueil, str. I-6297, in združeni zadevi C-295–298/04, *Manfredi*, [2006] ZOdl., str. I-6619.

² Glej oddelek 2.2 Poročila o oceni učinka (POU).

³ Glej prav tam, oddelek 2.3.

⁴ Resolucija z dne 25. aprila 2007 (2006/2207(INI)).

1.2. Cilji, vodilna načela in obseg bele knjige

V tej beli knjigi so obravnavani predlogi za politike in posebne ukrepe, ki bodo bolj kot zdaj zagotovili, da bodo **imele vse žrtve** kršitev konkurenčnega prava ES **dostop do učinkovitih mehanizmov pravnih sredstev in tako prejele polno odškodnino** za škodo, ki so jo utrpeli.

To belo knjigo je treba brati v povezavi z delovnima dokumentoma služb Komisije: (a) delovni dokument služb Komisije o tožbah zaradi kršitev protimonopolnih pravil ES („DDS“), v katerem so podrobno razložene ugotovitve, na katerih temelji bela knjiga, in zagotavlja tudi strnjen pregled že obstoječe zakonodaje Skupnosti; ter (b) Poročilo o oceni učinka („POU“), v katerem so analizirane potencialne koristi in stroški različnih možnosti politike, ter povzetek tega poročila.

Glavni cilj te bele knjige je izboljšati pravne pogoje za žrtve, ki v skladu s Pogodbo uveljavljajo svojo pravico do odškodnine za vso škodo, ki so jo utrpeli zaradi kršitve protimonopolnih pravil ES. **Polna odškodnina** je zato prvo in najpomembnejše vodilno načelo.

Učinkovitejši mehanizmi za odškodnine pomenijo, da bodo stroške zaradi kršitev protimonopolnih pravic nosili kršitelji, ne pa žrtve in podjetja, ki spoštujejo zakone. Učinkovita pravna sredstva za zasebne stranke bi tudi povečala možnosti, da bi odkrili večje število nezakonitih omejevanj konkurence in da bodo kršitelji odgovarjali za svoja dejanja⁵. Zagotavljanje pravičnih odškodninskih sistemov bi zato **samo po sebi** imelo tudi koristne učinke za **preprečevanje** prihodnjih kršitev in večje spoštovanje protimonopolnih pravil ES. Ohranjanje neizkrivljene konkurence je sestavni del notranjega trga in pomembno za izvajanje lizbonske strategije. Kultura konkurence prispeva k boljši dodelitvi virov, večji gospodarski učinkovitosti, povečanju inovacij ter nižjim cenam.

Komisija je sledila tudi naslednjemu vodilnemu načelu, da mora pravni okvir za učinkovitejše odškodninske tožbe zaradi kršitev protimonopolnih pravil temeljiti na pristnem evropskem pristopu. Izbire politike, predlagane v tej beli knjigi, so zato sestavljene iz **uravnoteženih ukrepov**, ki so ukoreninjeni v **evropski pravni kulturi in tradicijah**.

Drugo pomembno vodilno načelo politike Komisije je **ohraniti močno javno izvrševanje** členov 81 in 82 s strani Komisije in organov za konkurenco držav članic. V skladu s tem so ukrepi, predlagani v tej beli knjigi, namenjeni vzpostavitvi učinkovitega sistema zasebnega izvrševanja s pomočjo tožb, ki dopolnjuje, vendar ne nadomešča ali ogroža javnega izvrševanja.

Glede na zgoraj navedeno in v skladu z zahtevami Sodišča, da mora biti *vsaki* žrtvi protimonopolnih kršitev omogočeno, da učinkovito uveljavlja svojo pravico do odškodnine, vprašanja, obravnavana v tej beli knjigi načeloma zadevajo **vse kategorije žrtev, vse vrste kršitev** členov 81 in 82 ter **vse gospodarske sektorje**. Komisija tudi meni, da mora politika zajemati odškodninske tožbe, ki temeljijo na predhodnih ugotovitvah organa za konkurenco glede kršitve, in tiste, ki na njih ne temeljijo.

⁵ Glej POU, oddelek 2.1.

2. PREDLAGANI UKREPI IN IZBIRE POLITIKE

2.1. Stanje: posredni kupci in kolektivna pravna sredstva

V okviru pravne podlage za vložitev tožbe Komisija pozdravlja potrditev s strani Sodišča, da je treba „**vsakemu posamezniku**“, ki je utrpel škodo zaradi kršitev protimonopolnih pravil, omogočiti, da vloži odškodninsko tožbo pred nacionalnimi sodišči⁶. To načelo se uporablja tudi za **posredne kupce**, tj. kupce, ki nimajo neposrednih poslov s kršiteljem, vendar so lahko utrpeli znatno škodo, ker so bili nanje prek distribucijske verige preneseni nezakoniti povečani stroški.

Glede **kolektivnih pravnih sredstev** Komisija meni, da je nujno potreben mehanizem, ki omogoča združitve individualnih tožb žrtev kršitev protimonopolnih pravil. Posamezni potrošniki, pa tudi mala podjetja, zlasti tisti, ki so utrpeli **razpršeno škodo in škodo v relativno nizki vrednosti**, so pogosto odvrnjeni od vložitve individualnih odškodninskih tožb zaradi z njimi povezanih stroškov, zamud, negotovosti, tveganj in ovir. Rezultat tega je, da veliko žrtev zdaj **ne dobi odškodnine**. V redkih primerih, ko je vloženih veliko individualnih tožb v zvezi z isto kršitvijo, pa se pojavijo **postopkovne neučinkovitosti** za tožnike, tožence in pravosodni sistem.

Komisija zato predlaga⁷ kombinacijo dveh komplementarnih mehanizmov za skupinska pravna sredstva, da bi učinkovito rešili navedena vprašanja na protimonopolnem področju:

- **reprezentativne tožbe**, ki jih vložijo **kvalificirani subjekti**, kot so združenja potrošnikov, državni organi ali trgovinska združenja, v imenu ugotovljenih ali v bolj omejenih primerih določljivih žrtev. Ti subjekti so ali (i) vnaprej uradno imenovani ali (ii) potrjeni na ad hoc podlagi s strani države članice za točno določeno kršitev protimonopolnih pravil za vložitev tožbe v imenu vseh ali nekaterih njihovih članov in
- **skupinske tožbe po načelu prostovoljnega sodelovanja**, pri kateri se žrtve **izrecno odločijo**, da bodo združile svoje individualne tožbe za škodo, ki so jo utrpele, v eno samo tožbo.

Ob upoštevanju možnosti, da kvalificirani subjekti ne bodo mogli ali hoteli vložiti vseh zahtevkov, je nujno, da se ti dve vrsti ukrepov med sabo **dopolnjujeta**, da se zagotovijo učinkovita skupinska pravna sredstva za žrtve kršitev protimonopolnih pravil. Poleg tega je pomembno, da se žrtvam ne odvzame pravica, da vložijo individualno odškodninsko tožbo, če tako želijo. Vendar je treba vzpostaviti zaščitne ukrepe, da se prepreči večkratno povračilo škode.

Ti predlogi o odškodninskih tožbah na protimonopolnem področju so del širše pobude Komisije za okrepitev mehanizmov kolektivnih pravnih sredstev v EU in se lahko že naprej razvijajo v tem okviru.

2.2. Dostop do dokazov: razkritje *inter partes*

Za zadeve v zvezi s konkurenco je značilno, da so zelo zahtevne za dokazovanje. Veliko **ključnih dokazov**, ki so potrebni za dokazovanje škode, povzročene zaradi kršenja

⁶ *Manfredi* (glej opombo 1), odstavek 61.

⁷ Za razloge glej poglavje 2 DDS.

protimonopolnih pravil, je pogosto **prikritih** in so v **lasti tožencev** ali tretjih strani, tožnik pa ponavadi ni dovolj seznanjen s podrobnimi informacijami, ki jih vsebujejo.

Čeprav je bistveno, da se odpravi ta strukturna **asimetrija informacij** in izboljša dostop žrtev do ustreznih dokazov, je tudi pomembno, da se **preprečijo negativni učinki preširokih** in obremenjujočih razkritij obveznosti, vključno s **tveganjem zlorab**.

Komisija zato predlaga, da se v EU zagotovi **minimalna raven razkritja *inter partes*** za odškodninske tožbe zaradi kršenja protimonopolnih pravil ES. Na podlagi pristopa v Direktivi o intelektualni lastnini (Direktiva 2004/48/ES) mora dostop do dokazov temeljiti na **tožnikovi navedbi zadostnih dejstev za začetek sodnega postopka in strogem sodnem nadzoru** verodostojnosti zahtevka in sorazmernosti zahteve za razkritje. Komisija zato priporoča⁸, da:

- morajo nacionalna sodišča pod **posebnimi pogoji** imeti pooblastila, da strankam v postopku ali tretjim strankam naročijo, naj **razkrijejo točno določene kategorije zadevnih dokazov**;
- **mora biti v pogojih** za nalog za razkritje **navedeno**, da je tožnik:
 - **predložil vsa dejstva in dokaze**, ki so mu na **voljo**, če ti kažejo **verjetne razloge** za sum, da je utrpel škodo, ki je rezultat kršitve pravil konkurence s strani toženca;
 - sodišču zadostno dokazal, da kljub vsem naporom, ki se lahko upravičeno pričakujejo, **ne more drugače priti do zahtevanih dokazov**;
 - zadostno utemeljil **natančne kategorije** dokazov, ki jih je treba razkriti, in
 - sodišču zadostno dokazal, da je predvideno razkritje **ustrezno** za tožbo ter **nujno in sorazmerno**;
- je treba zagotoviti ustrezno zaščito izjav podjetij, ki jih dajo prosilci za prizanesljivost, ter preiskavam organov za konkurenco;
- morajo imeti sodišča za preprečitev **uničenja bistvenih dokazov** ali **zavrnitve** izvedbe naloga za razkritje pooblastila, da lahko izrečejo učinkovite **odvračilne sankcije**, vključno z možnostjo, da lahko sprejmejo odločitev v škodo tožencev v civilnih odškodninskih tožbah.

2.3. Zavezujoči učinek odločitev NOK

Vedno ko **Evropska komisija** ugotovi kršitev členov 81 ali 82 Pogodbe ES, se lahko žrtve kršitve na podlagi ustaljene sodne prakse in člena 16(1) Uredbe 1/2003 opirajo na to odločitev kot na zavezujoč dokaz v civilnih odškodninskih postopkih. Za **odločitve** s strani nacionalnih organov za konkurenco (**NOK**), v katerih je ugotovljena kršitev členov 81 ali 82, obstajajo podobna pravila le v nekaterih državah članicah.

⁸ Za razloge glej poglavje 3 DDS.

Komisija ne vidi razlogov, zakaj končna odločitev⁹ glede členov 81 ali 82, ki jo sprejme NOK v Evropski mreži za konkurenco (ECN), in pravnomočna sodba pritožbenega sodišča, v kateri je potrjena odločitev NOK ali ugotovljena kršitev, ne bi bile v vseh državah članicah sprejete kot neovrgljiv dokaz za kršitev v poznejših civilnih odškodninskih tožbah zaradi kršenja protimonopolnih pravil.

Pravilo s takim učinkom bi zagotovilo **doslednejšo uporabo** členov 81 in 82 s strani različnih nacionalnih organov in povečalo **pravno varnost**. Prav tako bi znatno povečalo **uspešnost** ter **postopkovno učinkovitost** odškodninskih tožb v protimonopolnih zadevah: če lahko toženci nasprotujejo svoji kršitvi členov 81 ali 82, ugotovljeni v odločitvi NOK in po možnosti potrjeni s strani pritožbenega sodišča, morajo sodišča, ki obravnavajo odškodninsko tožbo, ponovno proučiti dejstva in pravna vprašanja, ki jih je že preiskal in ocenil posebni javni organ (in pritožbeno sodišče). Tako podvajanje analiz dejstev in pravnih analiz pomeni znatne dodatne stroške, trajanje in nepredvidljivost odškodninske tožbe žrtev.

Komisija zato priporoča¹⁰ naslednje pravilo:

- nacionalna sodišča, ki morajo razsojati v odškodninskih tožbah v zvezi z ravnanji iz členov 81 ali 82, o katerih je **NOK** iz ECN že izdal **končno odločitev** in ugotovil kršitev navedenih členov ali o katerih je **pritožbeno sodišče** izdalo **pravnomočno sodbo**, ki potrdi odločitev NOK ali samo ugotovi kršitev, **ne morejo sprejeti odločitev v nasprotju** s kakršno koli tako odločitvijo ali sodbo.

Ta obveznost mora veljati brez poseganja v pravico in morebitno obveznost nacionalnih sodišč, da zaprosijo za pojasnila glede razlage členov 81 ali 82 v skladu s členom 234 Pogodbe ES.

Zgoraj navedeno pravilo je zavezujoče samo za odločitve, ki so končne, tj. v katerih je toženi **izkoristil vse možnosti pritožbe**, in velja samo za **ista ravnanja in ista podjetja**, za katera sta NOK ali pritožbeno sodišče odkrila kršitev.

2.4. Dokazovanje krivde

Če je bila kršitev členov 81 ali 82 **dokazana**, države članice uporabljajo različne pristope glede zahteve za **dokazovanje krivde** za povračilo škode.

Nekatere države članice ne zahtevajo nikakršnega dokazovanja kot pogoj za odškodninski zahtevek zaradi kršitev protimonopolnih pravil ali neovrgljivo predpostavljajo obstoj krivde, ko je kršitev dokazana. Komisija nima pripomb glede takega pristopa.

Za druge države članice sodna praksa Sodišča o pogojih civilne odgovornosti za kršitve pravil Pogodbe, ki se neposredno uporabljajo, kot sta člena 81 in 82, ter načelo učinkovitosti predlagata, da bi bilo treba omejiti vse zahteve za dokazovanje krivde. Komisija ne vidi razlogov, da bi se kršitelje oprostilo odgovornosti zaradi odsotnosti dokaza krivde razen v primerih, v katerih je kršitelj zagrešil opravičljivo zmoto.

⁹ V vseh državah članicah je za odločitve NOK določen sodni nadzor. Odločitve NOK štejejo za *končne* takrat, ko zanje ni več mogoče zahtevati revizije, tj. odločitve, zoper katere ni bila vložena pritožba v določenem roku, in tiste, ki jih je pristojno pritožbeno sodišče potrdilo.

¹⁰ Za razloge glej poglavje 4 DDS.

Komisija zato predlaga¹¹ ukrep, da se državam članicam, ki zahtevajo dokazovanje krivde, pojasni, da:

- ko žrtev **dokaže kršitev člena 81 ali 82**, je **kršitelj odgovoren za povzročeno škodo, razen če dokaže**, da je kršitev nastala zaradi resnično **opravičljive zmote**;
- napaka je **opravičljiva**, če se razumna oseba, ki je ravnala zelo skrbno, ni mogla zavedati, da njeno ravnanje omejuje konkurenco.

2.5. Odškodnina

Komisija pozdravlja potrditev vseh **vrst škod** s strani Sodišča, za katere morajo žrtve kršitev protimonopolnih pravil imeti možnost dobiti odškodnino¹². Sodišče je poudarilo, da morajo žrtve prejeti najmanj **polno odškodnino za realno vrednost škode, ki so jo utrpeli**. Upravičenost do polne odškodnine zato obsega ne le **dejansko škodo**, ki je nastala zaradi nekonkurenčnega dviga cen, ampak tudi **izgubo dobička**, ki je nastala zaradi kakršnega koli zmanjšanja prodaje, in vključuje tudi **pravico do obresti**.

Zaradi pravne varnosti in da bi povečali ozaveščenost med potencialnimi kršitelji in žrtvami Komisija predlaga **kodifikacijo obstoječega prava Skupnosti** v zakonodajnem instrumentu Skupnosti glede odškodnin, ki jih žrtve protimonopolnih kršitev lahko dobijo.

Ko se določi obseg škode, je treba **izračunati znesek** za to škodo. Ta izračun, ki vsebuje primerjavo gospodarskega stanja žrtve v **hipotetičnem scenariju** na konkurenčnem trgu, je pogosto zelo okoren postopek. To je lahko **izredno težko** ali praktično nemogoče, če se strogo izvaja načelo, da je treba vedno točno izračunati znesek škode, ki so jo žrtve utrpeli. Poleg tega so dolgoročne zahteve za izračun lahko nesorazmerne z zneskom škode, ki so jo žrtve utrpeli.

Da bi **poenostavila izračunavanje škode**, Komisija namerava:¹³

- oblikovati okvir s pragmatičnimi, nezavezujočimi smernicami za **ovrednotenje** škode v protimonopolnih zadevah, npr. s poenostavljeno **metodo izračuna** ali **poenostavljenimi pravili za ocenjevanje** škode.

2.6. Prenos povečanih stroškov

Če je neposredna stranka kršitelja v celoti ali delno prenesla nezakonito povečane stroške na svoje lastne stranke (posredni kupci), se lahko pojavijo številna pravna vprašanja. Trenutno ta povzročajo veliko pravne negotovosti in težav pri odškodninskih tožbah v protimonopolnih zadevah.

Na eni strani se težave pojavijo, če **kršitelj** uporabi prenos povečanih stroškov **kot obrambo** proti tožniku in trdi, da tožnik ni utrpel škode, ker jo je s povišanjem prenesel cen na svoje stranke.

¹¹ Za razloge glej poglavje 5 DDS.

¹² *Manfredi* (glej opombo 1), odstavek 95 in 97.

¹³ Za razloge glej poglavje 6 DDS.

Komisija opozarja na pomen, ki ga Sodišče pripisuje **kompensacijskemu načelu**, in na svoje predpostavke, da morajo biti **odškodnine na voljo vsem oškodovanim osebam**, ki lahko dokažejo zadostno vzročno zvezo s kršitvijo. Ob tem je treba kršiteljem dovoliti, da uporabijo možnost, da so bili povečani stroški preneseni. Če bi to obrambo zavrnil, bi to lahko povzročilo **neupravičeno obogatitev** kupcev, ki so povečanje stroškov prenesli, in nepošteno **večkratno nadomestilo** za nezakonito povečanje stroškov s strani toženca. Komisija zato predlaga¹⁴, da:

- se **tožencem dovoli, da uporabijo prenos stroškov kot obrambo** v tožbi za nadomestilo povečanih stroškov. Standard za dokazovanje za tako obrambo ne sme biti nižji od standarda, ki velja za tožnika pri dokazovanju škode.

Po drugi strani se tudi pojavijo težave, če **posredni kupec** uporabi prenos povečanih stroškov kot podlago za **dokazovanje škode, ki jo je utrpel**. Kupci na koncu distribucijske verige ali blizu njega so pogosto najbolj oškodovani zaradi kršenja protimonopolnih pravil, vendar glede na **oddaljenost od kršitve** še zlasti težko zberejo zadostne dokaze za obstoj in obseg prenosa nezakonitih povečanih stroškov po distribucijski verigi. Če ti tožniki ne morejo zbrati teh dokazov, **ne bodo dobili odškodnine**, in kršitelj, ki je lahko uspešno uporabil prenos kot obrambo proti drugemu tožniku, ki je višje v distribucijski verigi, bi zadržal **neupravičeno obogatitev**.

Da bi se temu izognili, Komisija predlaga olajšanje bremena za žrtve, in priporoča¹⁵, da:

- se posrednim kupcem omogoči, da se zanesejo na ovrgljivo predpostavko, da so bili povečani stroški preneseni nanje v celoti.

V primeru skupnih, vzporednih ali zaporednih tožb, ki jih vložijo kupci na različnih točkah distribucijske verige, se nacionalna sodišča spodbuja, da v celoti uporabijo vse mehanizme, ki so jim na voljo v skladu z nacionalnim pravom, pravom Skupnosti in mednarodnim pravom, da se preprečijo prenizke in previsoke odškodnine za škode, ki jih povzročijo kršitve konkurenčnega prava.

2.7. Zastaranje

Čeprav so zastaralni roki pomembni za zagotavljanje **pravne varnosti**, lahko pomenijo znatno **oviro** za povrnitev škode v posamičnih in nadaljnjih tožbah.

Kar zadeva **začetek zastaralnega obdobja**, se lahko žrtve srečajo s praktičnimi težavami v primeru trajne ali ponavljajoče se kršitve ali kadar ni mogoče upravičeno pričakovati, da bodo kršitev odkrili. Slednje se pogosto zgodi v primerih najresnejših in najbolj škodljivih kršitev konkurenčnega prava, kot so karteli, ki pogosto ostanejo neodkriti med delovanjem in tudi po njem.

Komisija zato predlaga¹⁶, da zastaralni rok **ne začne teči**:

- v primeru **trajne ali ponavljajoče se kršitve** pred dnevom, ko **kršitev preneha**;

¹⁴ Za razloge glej poglavje 7 DDS.

¹⁵ Za razloge glej prav tam.

¹⁶ Za razloge glej poglavje 8 DDS.

- preden se lahko **upravičeno** pričakuje, da je žrtev **seznanjena s kršitvijo** in s **škodo**, ki jo je utrpela.

Da bi ohranili možnost nadaljnjih tožb, je treba sprejeti ukrepe, da se prepreči zastaranje v času, ko **poteka javno izvrševanje** pravil konkurence s strani organov za konkurenco (in pritožbenih sodišč). Zato je Komisija bolj naklonjena možnosti **novega zastaralnega roka**, ki začne teči v trenutku, ko organ za konkurenco ali pritožbeno sodišče sprejmeta odločitev o kršitvi, kot pa možnosti **prekinitve zastaralnega roka** med javnimi postopki.

V slednjem primeru bo za tožnike (in tožence) včasih **težko natančno izračunati** preostalo obdobje glede na to, da organi za konkurenco podatkov o začetku in zaključku postopkov ne objavijo vedno. Poleg tega pa če se prekinitev uvede šele v zelo pozni fazi zastaralnega obdobja, lahko **ni več dovolj časa** za pripravo tožbe.

Komisija zato predlaga¹⁷, da:

- **bi nov zastaralni rok**, ki traja najmanj **dve leti**, **moral** začeti teči, ko postane **odločitev o kršitvi**, na kateri temeljijo nadaljnje tožbe, **končna**.

2.8. Stroški odškodninskih tožb

Stroški, povezani odškodninskimi tožbami zaradi kršitev protimonopolnih pravil, in tudi **pravila za porazdelitev stroškov** lahko odločilno negativno vplivajo na odločitev o vložitvi tožbe, saj so te lahko zelo drage in na splošno bolj zapletene in dolgotrajnejše od drugih vrst civilnih tožb.

Komisija meni, da bi bilo koristno, če bi države članice premislile o svojih pravilih glede stroškov in proučile obstoječe prakse v EU, da bi **omogočile meritorne tožbe** v primerih, ko tožbe zaradi previsokih stroškov ne bi bile vložene, zlasti v primerih, ko je finančni položaj tožnika bistveno šibkejši od finančnega položaja toženca.

Tehten premislek je treba nameniti mehanizmu za pospeševanje **hitrega reševanja zadev**, npr. s poravnami. To bi znatno zmanjšalo ali ukinilo sodne stroške za stranke in tudi stroške, ki jih nosi pravosodni sistem.

Države članice lahko po potrebi razmislijo tudi o uvedbi omejitev **sodnih taks**, ki veljajo za odškodninske tožbe zaradi kršitev protimonopolnih pravil.

Države članice so tudi pozvane, naj razmislijo o svojih **pravilih za porazdelitev stroškov**, da bi zmanjšali negotovost morebitnih tožnikov glede stroškov, ki jih bodo morda bremenili. Načelo „kdor izgubi, plača“, ki prevladuje v državah članicah EU, ima pomembno vlogo pri izločevanju nemeritornih zadev. Vendar lahko ta princip pod določenimi pogoji žrtve tudi odvrne od meritornih tožb. Zato je treba nacionalna sodišča pooblastiti, da lahko zaobidejo to načelo, na primer tako, da se tožniku v primeru neuspeha zagotovi, da mu ne bo treba nositi stroškov toženca, ki bi bili nerazumni, neupravičeni ali kako drugače prekomerni.

¹⁷

Za razloge glej prav tam.

Komisija zato države članice spodbuja¹⁸, da:

- oblikujejo postopkovna pravila, ki bi pospeševala **poravnave** in na ta način zmanjšala stroške;
- določijo **sodne takse** na ustrezen način, da se prepreči nesorazmerno odvrčanje od odškodninskih zahtevkov v primerih kršitve protimonopolnega prava;
- dajo nacionalnim sodiščem možnost izdajanja **nalogov za plačilo stroškov**, ki v nekaterih upravičenih primerih odstopajo od splošnih pravil o stroških, po možnosti pred začetkom postopka. Taki nalogi za plačilo bi tožniku zagotovili, da mu v primeru neuspeha ne bo treba nositi vseh stroškov, ki jih je imela druga stran.

2.9. Medsebojno delovanje programov prizanesljivosti in odškodninskih tožb

Za zasebno uveljavljanje in javno izvrševanje je pomembno zagotoviti, da so programi prizanesljivosti zanimivi.

Za **izjave podjetij**, ki jih predloži vlagatelj prošnje za prizanesljivost, je treba zagotoviti primerno **zaščito proti razkritju v zasebnih odškodninskih tožbah**, da se prepreči manj ugoden položaj vlagatelja v primerjavi z drugimi kršitelji. Drugače bi lahko grožnja razkritja priznanja, ki ga predloži vlagatelj, negativno vplivala na kakovost njegove izjave ali celo kršitelja odvrnila od vložitve prošnje za prizanesljivost.

Komisija zato predlaga¹⁹, da se taka zaščita uporablja:

- za vse **izjave podjetij**, ki jih predložijo **vsi vlagatelji prošnje za prizanesljivost** v zvezi s kršitvijo člena 81 Pogodbe ES (tudi kadar se vzporedno uporablja nacionalno protimonopolno pravo);
- ne glede na to, ali organ za konkurenco prošnjo za prizanesljivost sprejme, zavrne ali o njej ne odloči.

Ta zaščita se uporablja, kadar razkritje odredi sodišče, in velja **preden** organ za konkurenco **sprejme odločitev ali po tem**. Prostovoljno razkritje izjav podjetij s strani prosilcev za imuniteto in zmanjšanje kazni je treba preprečiti vsaj do izdaje izjave o nasprotovanju.

Nadaljnji ukrep za zagotovitev, da programi prizanesljivosti ostanejo zanimivi, bi lahko bila omejitev civilne odgovornosti za prosilce, katerim se odobri imuniteta. Komisija zato v nadaljnji premislek predlaga²⁰ možnost omejitve **civilne odgovornosti za prosilce, katerim se odobri imuniteta, za tožbe, ki jih vložijo njegovi neposredni in posredni pogodbeni partnerji**. To bi pomagalo, da bi bil obseg odškodnin, ki jih morajo plačati prosilci, katerim se odobri imuniteta, napovedljiv in bolj omejen, ne da bi jih pri tem ščitil pred civilno odgovornostjo za njihovo sodelovanje v kršitvi. Prosilec, kateremu se odobri imuniteta, mora dokazati, v kakšnem obsegu se omeji njegova odgovornost. Vendar je treba premisliti o nujnosti tega ukrepa in o učinku, ki ga bo imel na povračilo škode v celoti, do katerega so upravičene žrtve kartelov, in o položaju drugih kršiteljev, zlasti prosilcev za prizanesljivost.

¹⁸ Za razloge glej poglavje 9 DDS.

¹⁹ Za razloge glej oddelek B.1 poglavja 10 DDS.

²⁰ Za razloge glej oddelek B.2 poglavja 10 DDS.

Komisija poziva k predložitvi pripomb o tej beli knjigi. Pošljete jih lahko do 15. julija 2008 po elektronski pošti na naslov:

comp-damages-actions@ec.europa.eu

ali z navadno pošto na naslov:

European Commission
Directorate-General for Competition, Unit A 5
Damages actions for breach of the EC antitrust rules
B-1049 Brussels.

V skladu s svojo stalno prakso GD za konkurenco objavi vse predloge, ki jih je prejel v odgovor na javno posvetovanje. Vendar pa je mogoče zaprositi, da predlogi ali deli predlogov ostanejo zaupni. Če to želite, prosimo, da na prvi strani svojega predloga jasno označite, da se ga ne sme javno objaviti, in GD za konkurenco pošljete tudi nezaupno različico predloga, ki je primerna za objavo.